

LINDA ELLIS (ed.), *Archaeological Method and Theory: An Encyclopaedia*, Garland Publishing Inc., New York & London, 2000, 795 pag.

Cătălin NICOLAE*

Lucrarea este editată de către Linda Ellis de la Department of Classics and Classical Archaeology and Museum Studies Program, San Francisco State University (San Francisco, California, USA), cunoscută, de altfel, și specialiștilor români prin activitatea desfășurată de-a lungul mai multor ani pe teritoriul României.

Cartea este structurată în trei mari părți: o serie de articole introductive, enciclopedia propriu-zisă și indexul. Lucrarea începe cu menționarea autorilor (p. VII–XI), în număr de 89, predominant arheologi, pe lângă care găsim și specialiști în științe conexe arheologiei precum arheozoologia, paleoecologia, arheometria sau specialiști în științe exacte – fizică, chimie, geofizică etc. Între autori recunoaștem multe nume deja consacrate pe plan mondial: George F. Bass, John Chapman, Robert C. Dannel, Linda Ellis, Clive Orton, James M. Skibo, Christopher Tilley, pentru a nu menționa decât o mică parte.

După o pagină de "Mulțumiri" (p. XII), urmează o "Introducere" (p. XV–XXVI), structurată în opt părți distincte care tratează rapid problematica disciplinei arheologiei. Vom enumera în continuare titlurile în original ale acestor părți fiindcă ele ilustrează convingător viziunea autorilor despre arheologie și mai ales despre etapele cercetării arheologice: 1. Archaeology: A Discipline and a Profession; 2. Site Formation, Exploration and Examination; 3. Excavation, Documentation, and Conservation of Archaeological Sites and Finds; 4. Post-Excavation Analysis; 5. Quantitative Methods and Data Management; 6. Archaeological Disciplinary Theory and Temporal-Geographic Area Studies; 7. Temporal-Geographic Area Studies; 8. Management and Protective Legislation of Archaeological Resources. Introducerea este urmată de un ghid sumar (p. XXVII–XXXII) al principalelor articole legate de temele menționate deja în introducere și de o listă a vocilor enciclopediei (p. XXXIII–XXXVII) după autor.

Această parte introductivă este urmată de enciclopedia propriu-zisă, structurată alfabetic (cum era și normal) pe 682 de pagini (p. 1–682). Așa cum reiese și din titlu, majoritatea vocilor se concentrează pe metode arheologice, mai precis: tehnici de săpătură, tehnici de analiză a materialului post-săpătură, metode de conservare și restaurare, metode de datare, analiza materiilor prime, analize arheozoologice, palinologice, paleoetnobotanice, antropologice, metode fizico-chimice — spectrometrie, spectroscopie în infraroșu, microscopie în infraroșu, metalografie, metode nucleare, spectroscopie magnetică, radiografie, analiză prin difracția razelor X (XRD), metode cantitative și stilistice (care implică utilizarea masivă a computerului), dar și teorii și curente în arheologie: Behavioral Archaeology, Ecological Theory in Archaeology, Ethnoarchaeology, Experimental Archaeology, Gender Archaeology, Marxist Archaeology, New/Processual Archaeology, Postprocessual Archaeology, Social Archaeology, Symbolic Archaeology etc. Un număr destul de mare de voci se referă la managementul siturilor arheologice și la legislația monumentelor arheologice, precum și la o serie de programe de protecție a patrimoniului arheologic. Enciclopedia mai cuprinde și un număr de 60 de biografii ale unor arheologi celebri, dintre care 32 încă în activitate, marea lor majoritate provenind din spațiul anglo-saxon, unii dintre ei fiind și autori de voci în enciclopedie.

În ceea ce privește structura enciclopediei menționăm că există voci mici și voci mari, divizate la rândul lor în părți mai mici. Fiecare tip de voce are o bibliografie minimală și cel puțin o trimitere la o voce înrudită, sau, în cazul lipsei bibliografiei, pentru o voce există o trimitere către o voce care are bibliografie. Biografiile arheologilor sunt însoțite și ele de o bibliografie cu lucrările mai importante ale fiecăruia. Lucrarea are și ilustrații, prezente însă la o mică parte din voci.

Lucrarea se încheie cu un index foarte util, structurat și el în două părți: indexul subiectelor (p. 683–699) și indexul de nume (p. 701–705).

Așa cum precizează autorii încă din introducere, disciplinei arheologice i s-au adăugat de-a lungul timpului alte științe care au condus la rafinarea cercetării și la o mai mare acuratețe a interpretării și reconstituirii trecutului, științe și mai ales metode (sau teorii) care sunt relevate clar

* Muzeul Național de Istorie a României, Calea Victoriei 12, București, tekyr@hotmail.com.

și comprehensibil de autori, enciclopedia constituindu-se astfel într-un instrument de lucru util pentru specialiști și nu numai.

STEFAN KAROL KOZLOWSKI, *Nemrik. An Aceramic Village In Northern Iraq*, Swiatowit Supplement Series P: Prehistory and Middle Ages, vol. VIII, Institute of Archaeology, Warsaw University, Warsaw, 2002, 117 pag., 29 fig., 174 pl., 11 tab.

Irina NICOLAE*

Lucrarea de față este un bilanț al cercetărilor efectuate timp de patru campanii în perioada 1985–1989 în *tell*-ul de la Nemrik, situat în nordul Irakului, de către o echipă compusă din cercetători de la Institutul Polonez de Arheologie și de la Muzeul Național de Arheologie din Varșovia.

Monografia este structurată în 11 capitole: 1. Introducere (p. 15–18), 2. Situl (p. 19–26), 3. Locuințele (p. 27–35), 4. Mormintele (p. 37–40), 5. Evoluția așezării (p. 41–48), 6. Industria silixului (p. 49–66), 7. Industria litică (p. 69–77), 8. Plastica (p. 77–81), 9. *Small finds* (p. 81–87), 10. Mediul (p. 89–94), 11. Concluzii (p. 94–100) la care se adaugă un "Cuvânt înainte" semnat de Olivier Aurenche, o prefață și un masiv corp de anexe compus din 174 planșe și 11 tabele.

Descoperirea absolut întâmplătoare a *tell*-ului (merită amintită povestea sumar — datorită unei defecțiuni a mașinii echipei, arheologii au fost nevoiți să parcurgă câțiva kilometri pe jos, ocazie cu care a fost identificat și *tell*-ul) a fost urmată de efectuarea unor săpături intensive ce aveau să releve importanța sitului de la Nemrik pentru neoliticul Orientului Mijlociu. Din păcate, condițiile politice din Irak dar și din Polonia au determinat o anumită "grabă" a echipei de arheologi ceea ce a făcut ca uneori "cantitatea să primeze asupra calității", după cum cu sinceritate precizează autorul în introducere.

Așezarea investigată de arheologii polonezi are o istorie de aproximativ 2700 de ani, materializată în teren prin șapte faze de locuire de aproximativ 100–200 de ani fiecare, întrerupte de tot atâtea abandonări ale așezării. În toate cele șapte faze așezarea a acoperit o suprafață de 1–1.5 ha și a avut cel puțin 4–6 locuințe spațioase între care, începând din faza a patra, este amenajat un pavaj de piatră, situație întâlnită și la M'lefaat și Qermez Dere.

Comunitatea, de numai 48–50 de oameni, își baza existența pe exploatarea resurselor naturale. Din faza III b este atestată domesticirea animalelor — oi, capre — cărora în faza IV li se adaugă bovinele și porcul, dar ele au jucat un rol marginal în dieta celor de la Nemrik. Lipsesc cu desăvârșire dovezile care să ateste cultivarea cerealelor.

Din capitoul destinat prezentării mormintelor aflăm că în fazele II și III a–b exista obiceiul inhumării decedaților sub sau între locuințe, începând cu faza a patra fiind amenajat un cimitir în afara zonei locuite.

În urma săpăturilor întreprinse în regiune de echipe britanice și germane s-a dovedit că Nemrik-ul avea în jur o rețea de sate – satelit, constituindu-se într-un centru al unui teritoriu destul de mare. Așezarea a fost abandonată la mijlocul mileniului IX BP probabil în urma unor secete prelungite. Așezări umane au continuat însă să existe în zona de stepă adiacentă, precum *Tell-eth-Talath*, Ginnig, Mazgalia, fiind atestate până la 7500 BP, dată la care se înregistrează apariția culturii Hassuna.

Caracterul reprezentativ al sitului este conferit și de abundența materialului arheologic mobil (peste 72000 de piese de lut, silix, piatră, os, scoici), prezentat detaliat în capitolele șase, șapte, opt și nouă. În opinia cercetătorilor polonezi există elemente care pot duce la definirea culturii Nemrik plasată din punct de vedere geografic între râurile Khabur, Tigru și Tartar, atingând parțial și câmpia turcă Diyarbakir. Între elementele caracteristice ale acestei culturi sunt amintite: plastica de piatră, acele de os cu perforații rotunde, discurile mici și rotunde de lut (considerate obiecte de prestigiu), plăcuțele de os ornamentate cu incizii, precum și pavarea spațiului dintre locuințe cu piatră și practica inhumării între locuințe în fazele timpurii.

* cIMeC București, Piața Presei Libere 1.